

Meg lehet-e szabadulni a maffiaállamtól?

Kardos Ernő Magyar Bálinttal beszélget

A választás előtt még azt mondta, hogy nagyon szelíd a Budapest viszsza-vételét ígérő jelszó. Drámai hang-ütésre lenne szükség, amely a főváros felszabadítását és kifosztásának leállítását ígéri. Az ellenzék maradt a szelídebb szlogennél, mégis komoly befolyást szerzett. Ön nem érzékelte a választók „kormányváltó” hangulatát?

A politikában soha nem lehet elő-re tudni, melyik az utolsó csepp, amelytől már túlcserdul a pohár. Ha megnézzük az arab tavasz előzmé-nyeit vagy a posztszovjet térségben lezajló úgynevezett színes forradal-makat, akkor azt tapasztaljuk, hogy egy perccel a társadalmi mozgás előtt látszólag még nincs baj. Gyű-lik, halmozódik a feszültség, de a társadalmi elégedetlenség erőteljes manifesztálódásának ideje kiszámít-hatatlan.

Kétségtelen, hogy a hatalomváltó hangulatot még a közvélemény-kuta-tók sem érzékelték sem a fővárosban, sem a nagyvárosokban. Így utólag meg lehet mondani, hogy mi volt az a bizonyos utolsó csepp a pohárban?

Egyelőre csak azt tudjuk, hogy a szavazóknál betelt a pohár. Ezt már sejteni lehetett a magas részvételtől is. Az urnához nyomuló emberek el-szántságát figyelve a sikeres magyar film, a *Kincsem* csúcspontja jutott eszembe. Emlékezhünk rá: a cso-dapariját a tulajdonos utasítására a zsoké erőszakkal akarta visszafogni,

de hiába. A ló versenyszelleme fel-lángolt, s hiába akadályozták, fékte-len vágtába kezdett, s végül a kétség-beesett lovas csak az állat sörényébe tudott kapaszkodni. Kincsem pedig megnyerte azt a versenyt is. Nagyjá-ból ezt a hangulatot lehetett érzékel-ni, hozzátevé: a hazai választót végül a Borkai-ügy tüzelte fel. Az ebben átélhetően megmutatkozó rendszer-jellemzők miatt érezte ellenállhatat-lanul, hogy el kell mennie választani. Ezzel együtt a győri polgármester pornóbotránya önmagában még nem eredményezte volna az ellenzéki sza-vazók aktivizálódását. Kellott hozzá az ellenzék 2010 óta tartó választási kudarcorozata, amelyből végre kín-keservesen megtanulták, hogy koor-dinált együttműködés nélkül képtelenség legyőzni a Fidesz jelöltjeit. Az ellenzék teljes összefogásának ered-ményeként – Haraszi kifejezésével élve – megszületett „az ellenzéki választó”, és ez megszüntette a cent-rális erőteret. Vagyis vége van an-nak az időnek, amikor a megosztott, szétmorzsolódott ellenzék képtelen volt eséllyel indulni a Fidesz állan-dó és elkötelezett híveivel szemben. Főleg úgy, hogy eközben a választás szabályait folyamatosan a hatalom igényeihez igazítják. Lényegében az aránytalan, manipulált és önkényes eljárásokkal megspékelt választá-si rendszer révén megszerzett par-lamenti kétharmad szolgáltatta a Nemzeti Együttműködés Rendszeré-nek legitimációs alapját.

A teljes összefogás eredményeként legfeljebb megerősödött az ellenzék, ráadásul az önkormányzati választás más, mint az országgyűlési. A kutatások szerint a megszerzett szavazatokkal a Fidesz akár kétharmados kormányzása is fennmaradna. Sokan mégis ellenzéki győzelemről beszélnek. Nem önbecsapás ez?

Az ellenzék komolyan megerősödött az önkormányzati választáson. Ezt kár volna vitatni. Az viszont tény, hogy egy újabb választáson Orbán uralmát csak egy valóságos, tehát nem pusztán választástechnikai kérdésekre szorító ellenzéki együttműködés képes legyőzni. Az „összefogás” önmagában kevés lesz, az egymás számára meglehetősen idegen pártok együttműködésében más minőségre lesz szükség.

Mire gondol?

4 Már az is öröndetes, hogy felismerték azt a trivialitást, miszerint karizmatikus jelöltek nélkül nem lehet választást nyerni. Önkritikusan elismerem, hogy az előválasztást ötletét szkeptikusan fogadtam. Elsősorban attól tartottam, hogy ezen túlságosan kevesen vesznek majd részt, s ha az előválasztási szavazóköroket az MSZP pártirodáiban rendezik be, akkor jórészt a szűk párttagság futtatja majd be a szoci pártbürokrácia jelöltjét. Hál' istennek nem ez történt, s ahol előválasztást tartottak, ott az jót tett a politikai versenynek is. Karácsony Gergely lényegében ezzel érett be. A rivalizálás tehát segítette a jelöltek kiválasztását, és hasznos volt a választók mozgósításában. Erre a jövőben is szükség lesz, mert kinyitja a lehetőséget a párton kívüli, de alkalmas jelöltek előtt. A pártbürokráci-

ák helyett a választók szelektálhatnak. Tehát hiába osztják fel a pártok egymás közt a választási körzeteket, ha kihívó érkezik, a jelölteknek meg kell velük mérközniük. És ez a pártokat is arra ösztönözheti, hogy a győzelem esélyét hordozó jelölteket indítsanak. Illetve hogy olyan jelöltek bevonását kezdeményezzék, akik nem a pártkarriererek kontraszelektált világában szocializálódtak. Ilyennek érzem például a politikába frissen belépő Pikó András esetét, aki hiteles személyiséggel és a mögötte kialakult pártösszefogás eredményeként nehezen nyerhető kerületben ért el sikert.

A pártok ugyan kiálltak az összefogás mellett, mégis mindenki a saját jelöltjét hirdette. Lehet, hogy ez a helyzetből adódó identitászavar volt?

A választáson induló pártok programja közötti különbséget csak akkor tudják következmények nélkül zárójelbe tenni, ha az együttműködni kívánó pártok – a politikai helyzetből adódó feladatnak megfelelően – nem kormány-, hanem rendszerkritikai paradigma talaján állnak. Vagyis mindenekelőtt nem pusztán Orbán Viktor kormányának, hanem a rendszerének a megdöntésére szövetkeznek. Mivel nem egyszerű kormányváltásra van szükség, hanem a rendszer leváltására. Ezt a feladatot az októberi választáson csak félig teljesítette az ellenzék. Már meghaladták Kuncze Gábor 2014-es bonmot-ját, miszerint az ellenzéki pártok csak külön sírhelyért küzdenek a közös temetőben, de ha nem a rendszert akarják egy közös stratégia alapján megbuktatni, akkor az ellenzéki pártok a következő országgyűlési választáson is csak

a temető csendjében osztozhatnak egymással. Csak a rendszerkritika bázisán felépülő együttműködéssel lehet kitörni abból a helyzetből, ahogyan Orbán rendszere paralizálta az ellenzéki pártstruktúráját is.

*A most megroggyant centrális erő-
térre gondol?*

Nem pusztán erre, hanem arra is, hogy az ellenzéki pártok ideológiai irányultságától függetlenül van egy más típusú betagozódás is. A posztkommunista autokráciák ugyanis az ellenzéki pártokat vagy marginalizálják, vagy háziasítják, vagy likvidálják, vagy éppenséggel maguk gründolnak kamupártokat. Nálunk mindegyikre van példa. A rendszerkritikai bázison történő összefogás akarva-akaratlanul, de ellene hat ezeknek a Fidesz által előállított áellenzéki párt szerepeknek is. De mindezen túl az ellenzéknek meg kell találnia a saját nyelvét, amelynek használatával a választók számára is egyértelművé teszi: itt valóban az egész autokratikus rendszert kívánják megbuktatni, s nem csupán egyes kormányintézkedéseket bírálni.

*Beszélgetésünk elején már említet-
te, hogy szépeltő jelszavak helyett
drámai szövegeket kell nyomni. Nem
gondolja, hogy a gorombaság inkább
taszít?*

A világos, egyenes és – ha akarom – kemény beszédnek semmi köze az öncélú gorombáskodáshoz. Mikor az ellenzéki kritika a közpolitikai vita síkján ragad, akkor először is feltételezi, hogy a kormány szándékai is nemesek, csak éppen nem megfelelő eszközökkel kívánja azokat elérni, másrészt azt, hogy közös értékek

talaján állunk, és ezzel az ellenzéki kritika morális bázisát valójában ön-maga számolja fel.

*Végül is a választók a szelídebb,
kevésbé dramatizált változatot is
megértették, visszavették Budapestet
és a tíz nagyvárost. Vagyis a gyakor-
lat mintha nem önt igazolná.*

A kampány utolsó egy-két hete erősen más hangvételű volt, mint az azt megelőző időszak. Azt kellene érteni, hogy a nyelv nem pusztán kommunikációs eszköz. A nyelv az összekötő elem a vízió, a program, a kritika jellege és a választók között. A nyelv a politikai alapállás maga, és mint ilyen, nagyon is árulkodó. Például tükrözi, hogy a versengő politikai szereplők úgy tekintenek-e magukra, mint azonos értékrenden belüli riválisokra, vagy mint eltérő értékrendet képviselő ellenfelekre. Hosszú éveken át értetlenül hallgattam, hogy amikor a Fidesz következetesen hazaárulónak nevezte az ellenzékét, akkor az ellenzék emelkedetten csak úgy válaszolt, hogy „tisztelt miniszterelnök úr” vagy „képviselő úr”, ön bizonyára téved. Egy ilyen reakálás, a politikai csendőrpertu elfogadása ugyanis legitimálja a kormánypártok gyalázkodását, és a nagyközönségnek nem azt üzeni, hogy az ellenzék milyen kulturált, hanem azt, hogy fél. Ha pedig fél, akkor a kormánykritikus választó miért vállalja egy reménytelen ügy érdekében a személyes kockázatot? Amikor a Fidesz a magyar polgárok felét kitagadja a nemzetből, akkor arra az adekvát válasz inkább az: nem mi vagyunk hazaárulók, hanem az a bűnszervezet, amely kirabolja saját nemzetét.

Most Orbánról beszél?

Nyilvánvaló. A folyamatot, ami Orbán hatalmi monopóliumát megteremtette, Vörös Imre egykori alkotmánybíró joggal nevezte alkotmányos puccsnak.

Azt azért elég nehéz vitatni, hogy Orbán törvényes választáson jutott hatalomba.

Ez kétségtelen. A Fidesz kétharmados parlamenti súlyát eredményező 2010-es politikai összeomlás sok tényező szerencsétlen együttállásának a következménye: a szocialista-liberális kormány hibáinak, korrupciós ügyeknek, a pénzügyi világválságnak, a korábbi költségek nyomán előálló megszorítási kényszernek, az őszödi beszédnek, a Fidesz által irányított ügyészségnek és természetesen az aránytalan választási rendszernek. De ahhoz kellett egy politikai ragadozó is, aki ezt a kivételes alkalmat kihasználva a demokratikus intézményrendszert autokratikusra cserélte. Orbán kizárólagos uralmát igyekszik ugyan törvényekkel alátámasztani, de ezek a törvények ellentétesek a jogállami elvekkel. Ellentmondanak még a maguk által alkotott Alaptörvénynek is, amely tiltja a kizárólagos hatalomra törekvést. Orbán rendszerének két motivációja van: a hatalomkoncentráció és a családi vagyonosodás. A maffiaállam nem más, mint amikor egy politikai vállalkozás bűnszervezeti formában működő gazdasági vállalkozássá válik.

Mindez elég durván hangzik, nem tart attól, hogy beperlik ezért a somnás véleményért?

Eddig soha nem pereltek be. Ehhez is racionálisan viszonyul a hatalom: nincs szükségük bíróságra

előtt zajló vitára arról, hogy ők egy centralizált, antropológiai mintáit tekintve maffiaszerű bűnszervezetként üzemeltetik-e a kormányzatot. Az orbáni és egyéb posztkommunista maffiaállamokról már évek óta írok. Igyekszem a dolgokat a nevükön nevezni, de szociológusként nem morális, hanem leíró kategóriákkal dolgozom. A posztkommunista maffiaállamról először 2001-ben írtam, amikor ez a mai rendszer még csak embrionális állapotban létezett. Már akkor világos volt, hogy a mai berendezkedés megteremtésének akkor a legfőbb akadálya a parlamenti kétharmad hiánya volt. A 2010-es politikai összeomlás után ez is elhárult. A rendszer „genetikájában” azóta már nem változott, a különbség a kialakulása és a mai működése között csak annyi, amennyi egy csecsemő és egy fiatal felnőtt között van. Napjainkra pedig már végképp nyilvánvaló a rendszer öndefiníciójának álságossága, ugyanis a Nemzeti Együttműködés Rendszere valójában se nemzetinek, se együttműködésnek nem nevezhető. Ezért sem kellene az ellenzéki szereplőknek a rendszer megnevezésére a NER-t használniuk. A nemzet gyarapodásán ugyanis a hatalom lényegében egy Orbán által felügyelt bűnszervezet gazdagodását, az együttműködés helyett pedig az emberek kiszolgáltatott, vazallusi helyzetbe hozását és manipulálását érti. Aki pedig nem alázkodik meg, hanem igyekszik megőrizni a méltóságát, azt megpróbálják egzisztenciálisan ellehetetleníteni és kitagadni a nemzetből.

Néhány politikus használja is ezt a nyelvet, hivatkozik is rá. Lehet, hogy a többség mesterkéltnek érzi?

Ellenkezőleg. A Medián Közvélemény-kutató Intézet 2017. decemberi felmérése szerint például az ellenzéki és bizonytalan szavazók 30 százaléka hét lehetséges rendszermegnevezés közül a maffiaállam meghatározást választotta a rendszer leírására. Ráadásul – az én meglepetésemre is – a vidéki városokban és falvakban jóval nagyobb arányban, mint Budapesten. Vagyis a kisebb, átláthatóbb közösségekben még inkább szembetűnő a hatalom erőszakos és harácsoló, egyben kriminális jellege. Én nyelvet adtam a rendszerkritikához, az már a politikai szereplők ügye, hogy használják-e. A felmérések azt mutatják, hogy értő közönség éppen lenne rá. Ha az ellenzék nem képes megteremteni a saját rendszerkritikus nyelvét, akkor a választók is nehezebben értik a választások valódi tétjét. Bár e téren ma már sokat változott a helyzet, akár a néhány hónappal ezelőtthez képest is. Más kritikai megnevezések, mint amilyen például a hibrid rezsim, illiberális rendszer, új-feudalizmus stb., a rendszerelemzésből kilúgozzák a kriminalitás elemét. A maffiaállam-leírás az, mely az egyéb rendszermegnevezésekkel szemben a kriminalitást rendszeralkotó tényezőként és nem devianciaként vagy esetleges elemként írja le.

Borkai után: esetleg botlásnak...

Ó persze, botlásnak, ahogyan azt a Századvég vagy a Nézőpont Intézet kormánypropagandista elemzői teszik. Pedig ma a rendszer épp arról szól, hogy a kormányzat bünszervezetként működik, vagyis bűnöző államról beszélhetünk. Ez a bünszervezet újabb és újabb családok befogadása révén folyamatosan bő-

vül. Ezért nevezhetjük az uralkodó elitet fogadott politikai családnak, amelynek élén a keresztapa, a patriarchális családfő áll. Ő egyben a végrehajtó hatalom feje is. Ez egy olyan klán típusú szerveződés, melyben a nem vérségi kapcsolatokat kvázi vérségi kapcsolatokká alakítják. S amennyiben egy ilyen politikai-gazdasági klán bünszervezetként működik, akkor ezt maffiának nevezhetjük. Miután ez a szervezet egészében kisajátította az államot, ezért nem szervezett alvilágról, hanem szervezett felvilágról beszélhetünk. A maffiaállam-leírás – túl a számomra nyilvánvaló szociológiai relevanciáján – azzal az előnnyel is rendelkezik, hogy a kormánypárti szavazót nem a jobboldali értékei miatt támadja. Így nem is az az elvárása, hogy ha szembe kíván szállni Orbán rendszerével, akkor a teljes identitását fel kell adnia. Amikor az ellenzék meghatározó része a saját baloldaliságát hangsúlyozza, és a választókat az „igazi” baloldali értékek melletti elköteleződésre kapacitálja, akkor indirekt módon teljes identitásváltást vár el a kormány jobboldali kritikusaiktól. Az ellenzéknek világossá kellene tennie, hogy most nem a baloldal harca van napirenden a jobboldallal szemben, hanem a demokrácia játékszabályait elfogadó erők csatáznak egy maffiakormányval.

Az is tény, hogy az ellenzéki erők csak az utóbbi években használják politikai érvként a maffiaállam kifejezést. Mit gondol, mi ennek a késlekedésnek az oka?

A rendszer maffiaállamként való jellemzésének igazságtartalmát az ellenzéki politikai elit csak nagyon

lassan ismerte fel, ellentétben a Fidesz kommunikációs stábjával. Ugyanis amikor 2013 júniusában az *ÉS*-ben megjelent velem egy interjú *A posztkommunista maffiaállam* címmel, pár napra rá a Fidesz elkezdte a „maffiabaloldal” kifejezést használni. Mikor látták, hogy a baloldal nem él a leírásban rejlő lehetőséggel, akkor ők is abbahagyták. A háziasított ellenzéki párti helyzetet az is világosan jelzi, hogy a 2014-es országgyűlési választási kampányban mindössze két héttig tartott a szocialisták „Simicska, Orbán – maffiakormány” feliratú gigantposzterkampánya, majd – állítólag némi külső ráhatás nyomán – eltűnt még a kommunikációjukból is. Akkoriban történt az is, hogy az MSZP vezérkarából leszóltak az egyik ellenzéki laphoz: ne foglalkozzanak Rogán ingatlanügyeivel. A Simicska–Orbán-háború nyomán aztán a Jobbik kezdte el gyakrabban használni a maffiakormány megjelölést. Majd megjelent a „Ti dolgoztok – Ők lopnak” plakátkampányuk, melyre a Fidesz az Állami Számvevőszék büntetőakcióján keresztül a párt pénzügyi ellehetetlenítésével válaszolt. A Fidesz tehát csak elővágásként, korlátozottan alkalmazza ellenfeleivel szemben a maffiabaloldal kategóriáját. Tudja, hogy nem érdemes divatba hoznia, mert valójában rájuk illik a leírás. Ezekben a helyzetekben a Fidesz hideg, racionális döntéseket hoz. Nem az érzelmek mozgatják.

Visszatérve az önkormányzati választásra: a totális Fidesz-befolyás alatt működő kormány média hosszú ideig dermedt csendben ült, nem adták közre a végeredményt, majd a

veszteségek ellenére igyekeztek újabb kétharmados győzelemnek beállítani a voksolás kimenetelét. S persze az ellenzék is győzelemről beszél. Ön szerint ki nyert?

Nagy az ellenzéki siker, hiszen a főváros, a budapesti kerületek többsége, tíz megyei jogú város és a húszezer lakosúnál nagyobb városok közül 67 került ellenzéki vezetés alá. Különösen nagy teljesítmény, ha tekintetbe vesszük a választás egyenlőtlen feltételeit: a Fidesz több tízmilliárd forintot költött a kampányra, kezdve a 9 ezer forintos rezsiutalványoktól a krumpli osztogatásán át a közmunkások zsarolásáig bezárólag. Ennek ellenére ért el komoly stratégiai sikert az ellenzéki együttműködés, ami feltétele annak, hogy a 2022-es országgyűlési választásról ne mint egy már lefutott meccsről beszélhessünk.

A fővárost és a kerületek egy részét a kormány elbukta, de azért elég sok megyei közgyűlés és település irányítása maradt az ellenőrzése alatt. A rendszer tehát aligha bukott meg. Nincs ennek veszélye?

Természetesen van. Viszont a kétségtelen siker azért is fontos, mert ha az ellenzék választási esélyei minimálisak lennének, akkor az emberek, vagy a szavazók késztetést éreznének a hatalmi gépezet elvárásainak megfelelő betagozódásra. Ha a kormány leváltásának még csak esélye se lenne, akkor a polgárok a szembeszegüléssel személyes életükben aránytalanul nagy egzisztenciális kockázatot vállalnának. A Fidesz hatalomgyakorlása ugyanis a normatív viszonyokat és a normatív juttatásokat diszkrecionálissá alakítja. Vagyis patrónus-kliens személyi füg-

géseket hoz létre. Ez nagyon fontos. Talán csak a nyugdíjasok és a diákok mentesek ettől a függő viszonytól, hisz a nyugdíj normatív, mindenkinek jár. Az ellenzéki győzelmet hozó városokban azonban a kormánnyal szemben kritikus polgárok kiszolgáltatottsága jelentős mértékben csökkent. Ady versét parafrázálva mondhatjuk, hogy Budapest az én Bakonyom. Az itt élőknek kevésbé lehet olyan érzésük, hogy mindenképp be kell tagozódniuk Orbán rendszerébe, mert különben egzisztenciális problémáik lesznek. Ez pedig az ország harmadában megalapozhatja a következő választás sikerét, hisz az ellenzék által megnyert önkormányzatok a „szabadság szigeteiként” tudnak működni.

Ez jól hangzik, a szabad városok bejáratához ki is írhatnák: zsarolásmentes település!

A települést még tudják majd zsarolni, hisz a keresztapa – nevezzük Orbán Viktornak – minden olyan bevételt, amely az ő személyes döntésétől függ, fel akar számolni. Azért, hogy kiiktathassa a rendszerével szembeni kritika potenciális bázisát, felszámol minden autonómiát. Ezért alakították át a jórészt már eddig is irányítottan áramló TAO-pénzeket központi elosztású pénzforrássá, amiből csak az kap, aki „megszolgálja”. Ezért szüntették meg a CEU-t, és üzentek hadat minden független intézménynek, köztük a civil szervezeteknek is.

Még az amerikai elnöknél is eljár-tak, hogy csökkenthessék a civilek befolyását. Ezek tényleg komoly veszélyt jelentenek a kormányfő hatalmára?

Hogyne, éltetik a független kritika lehetőségét. Az Ökotárs Alapítványra is ráhívták a rendőrséget, a munkatársaikat látványosan meghurcolták, és inkább beáldozták a Norvég Alap hetvenmilliárdját, semhogy tőlük független döntés születhessen néhány milliárd forint felhasználásáról. De emlékezhetünk az ellenzéki polgármester által vezetett Esztergom vagy Hódmezővásárhely önkormányzataira is, ahol a Fidesz cinikus módon mindent megpróbált tönkretenni. De most, miután a helyhatósági választáson megnőtt az ellenzéki vezetésű önkormányzatok száma, ezután már szabad települések tömegével kell szembenéznie. Nem alkalmazhatja a következetes ellehetetlenítés politikáját. Rafináltabban kell eljárnia.

Jó, de a centralizált kormányzati igazgatás továbbra is a Fidesz kezében van. Ehhez mit szól?

A maffiaállam bizonyos szempontból saját híveivel is könyörtelen. Gondoljon bele: Tiborcz „LED-es lámpaüzleteihez” hány embert, hány képviselőt kellett szabálytalanságra, törvényteleniségre rávenni? Az érintettek maguk is tudták, hogy törvényt sértettek, de a hűség fejében a „keresztapa” a legfőbb ügyészen, Polt Péteren keresztül eddig védelmet biztosíthatott nekik. Ezért is mondott nemet Magyarország kormánya az európai ügyészséghez való csatlakozásra. Ezzel ugyanis rés támadt volna a fogadott politikai család védelmén, hiszen egy független szervezet indítványozhatott volna bírósági eljárásokat olyanokkal szemben, akiknek a büntethetetlenségét eddig Orbán garantálta. Ez pedig a rendszer lényegét érintené, hisz a

politikai család tagjai esetében a korrupció nem kizáró ok, hanem foglalkoztatási feltétel. Különböznem lehet zsarolni őket, nem lehet bízni a feltétlen engedelmességükben és lojalitásukban.

A mai államrendben Polt Péter helye stabilabb, mint Orbáné. A legfőbb ügyészt csak kétharmaddal lehet megválasztani. Ha a leváltásához nincs meg a minősített többség, akkor Polt a helyén marad. Végül is a védelem örök érvényűnek látszik, nem?

Az önkormányzati választáson 67 városban olyan elszánt civilekből áll össze az ellenzéki vezetés, mint például a ferencvárosi Baranyi Krisztina. Említhetném még Karácsony Gergelyt vagy a miskolci Veres Pált, akinek húsz év után azért nem hosszabbították meg iskolaigazgatói megbízását, mert beállt a „kockásingések” mozgalmába, ráadásul bíráltni merészelt a kormány oktatáspolitikáját. Vagy ott van még az orvos László Imre esete, akit szexuális zaklatás hamis vádjával próbáltak eltenni az útból. Ezeket az embereket bátor kiállásuk és zsarolhatatlanságuk hitelesíti a rendszerkritikus szerepre. Ezen a téren remélhetőleg világossá válik az ellenzék számára, hogy csak olyan politikusokat engedjen szerephez jutni, akik nem zsarolhatók. Mert ellenkező esetben az embereit a Fidesz vagy „levadássza”, vagy „beszervezi”. Az ellenzéki irányítású önkormányzatokban sorra dőlhetnek majd ki a csontvázak a szekrényből. Ez aligha a bosszúállás következménye lesz, elég, ha csak kinyitják a szekrényeket. Már ha maradt valami bennük, mert nem véletlenül darálják sok helyen a dokumentumokat. Ezekhez az

ügyekhez már kevés lesz Polt Péter védelme. Ha az önkormányzatok által jól dokumentálható törvénytársak kerülnek nyilvánosságra, akkor a főügyész hiába dobja vissza vizsgálat nélkül a feljelentéseket. Politikai értelemben Orbán már képtelen lesz megvédeni a politikai család törvénytársait.

Sokak szerint Borkai magával rántotta a Fideszt, ami azért vicces, mert a nemzet gázszerelője, Mészáros Lőrinc addigra már megvette a fél országot, a másik felét a miniszterelnöki vő, Tiborcz István, s akkor nem beszéltem Kósa Lajos idős anyukájáról, aki pedagógus létére disznóhizlaldát működtet, és papíron a fia BMW motorkerékpárját is ő vásárolja. Közben még börtönbe is került egyik-másik „maffiózó”. A nép mégis újra kormányra juttatta a Fideszt. Miért pont most lett elégük az embereknek a maffiaállamból?

Borkai szexpártiját látva mindenki ledöbbsent, a képek hatása drámai volt. Miközben a miniszterelnök meghirdette a kereszténydemokráciát, majd a keresztény szabadságot és a magasabb rendű életet. S ezek után bemutatják ezt az orgiát, ami nem fér össze a meghirdetett értékekkel, ráadásul ezt is az adófizetők-től ellopott közpénzből fizették. Sokak számára ez volt az utolsó csepp a pohárban. Az emberek szembesültek vele, hogy így néz ki a fideszes „családpolitika”: a papa lop, a mama pedagógusfizetésből szerez négyhektáros birtokot tenispályával és lovardával, közben valamilyen uniós projektet gardíroz. Az ifjú Borkai milliós fizetést kap munka nélkül egy nem működő cégtől. A család leány tagja pedig mélyen a piaci ár

alatt kap üzletrészt egy olyan cégből, amely a várossal köt korrupt üzletet. A Borkai családban, ahogy a többi fideszes maffiózó esetében, a romlottság nem eseti dolog, itt komplett családi stratégiáról van szó. Nyilvánvaló és egyértelmű, hogy a hatalmon lévő maffia a saját nemzetét rabolja ki. Ez a mai rendszer lényege. Baráti oligarchákat építenek egy klánszerű közösségben, szerintem ezt értették meg az emberek. Borkai szexorgiája világos helyzetet teremtett.

Ez lenne az erkölcsi lázadás, amely képes megbuktatni a maffiaállamot?

Erkölcsi lázadás nincs, de az biztos, hogy amíg autokráciát, diktatúrát lehet amorális alapokra építeni, ezeket megdönteni ugyanezen az alapon nem lehet. Az autokrácia megdöntéséhez ugyanis komoly személyes áldozatokat kell hoznia azoknak, akik vállalják az ezzel járó kockázatot. Az ellenzéki tábor pedig csak abban az esetben erősödhet meg, ha tiszta marad. A Fidesz aligha tud megtisztulni, mert képtelen elengedni azok kezét, akiket korrupt üzletekkel finanszíroz. Ugyanis az Orbán famíliától kezdve a Rogán, a Kósa, a Lázár és a Borkai famíliákhoz hasonlókra épül az egész rendszer. Állami szintre emelve központosítják és monopolizálják a korrupciót, s bizonyos részeit leosztják alsóbb szintekre, amit a keresztapa felhatalmazásával továbbosztanak. Ettől a büntől a mai Fidesz azért nem tud már megszabadulni, mert nyakig benne van. Ez nem deviancia, ez a rendszer lényege.

Ez a középosztály megteremtésének módja, hogy a nagy klasszikust idézzünk. De lenne más út is?

Sajnos ami ma épül, az nem középosztály, hanem vazallusi réteg. A magyar vállalkozónak a tulajdona nincs biztonságban, mert a keresztapa az állami fenyegetés, zsarolás és zaklatás eszközeivel bármikor elveheti. Ami ma épül az országban, az egy Orbánhoz lojális, ám versenyképtelen, járadékvadász réteg, ami azokra a pozíciókra ül rá, amelyekből teljesítmény nélkül, állami segédlettel járadék húzható. Egy kezelhető példa: Mészáros Lőrinc alapít egy céget, a tőzsdére viszi, és miközben még nem csinált semmit, elkezd szárnyalni az árfolyam. Ez lényegében arról szól, hogy a részvények ára a korrupciós várakozások miatt nő. Nem a cég teljesítményét árazza a piac, hanem Mészáros kormányzati kapcsolatait.

Az önkormányzati választás utáni első napot viszont Mészáros Lőrinc 13 milliárdos veszteséggel zárta. Ez volt a piac reakciója a választási eredményekre. Mi történt?

Az a korrupciós potenciál, amit az önkormányzatok jelenthetnek, kisebb lett. Nem tűnt el, csak öszszement. De ezenkívül maradt még a kínai vasút Belgrádtól Budapestig, Paks 2. meg számtalan állami nagyberuházás.

A választások előtt azt nyilatkozta, hogy ha az ellenzék nyer, akkor zár a kétharmados olló. A kormány megbéníthatja a fővárosi önkormányzatokat és az összes többi. Ehhez képest az első parlamenti beszédében még a kormányfő is inkább együttműködést ajánlott. Lehet, hogy rossz jósnak bizonyul?

Az ellenzéki győzelem tömegesége korlátozza a kormányzat el-

lenzéki önkormányzatokat ellehetetlenítő képességét. Nyílt háborút kétségtelenül nem hirdettek, de az sem véletlen, hogy a fővárost ismét eladósították. 2013-ban kiegyenlítették Budapest tartozásait, Tarlós lelépése előtt viszont ismét 80 milliárd körüli lett az adóssága. Ez pont elég ahhoz, hogy a város életét megkeserítsék anélkül, hogy nyílt konfliktust generálnának. Ezenkívül korábban már elfogadtak egy olyan törvényt, amely kimondja, hogy a 700 millió forint feletti közbeszerzések odaítéléséről nem az önkormányzat, hanem az állam által alapított ügynökség dönt. Egyetlen kézmozdulattal államosították a települések beruházási célú forrásainak nagy részét, így még akkor is az állam dönthet a kivitelezőkről, ha az önkormányzat saját jogán, uniós pályázattal nyerte el rá a forrást.

12

Egyelőre politikai harcról valóban nincs szó, hisz Orbán Viktor a választás éjszakáján – bár győzelemnek maszkírozta – mégis elismerte a vereséget, később a parlamentben is együttműködést ígért. S a jelek azt is mutatják, hogy ahol a Fidesz elbukott, ott átadja a hatalmat is. Néhol ugyan perelnek. Kósa Lajos erre hivatkozva azt mondta, hogy végül is ez a demokrácia. Ön szerint is?

Tudjuk, hogy Orbán nem mindig azt mondja, amit csinál. Már a külföldi politikusokat is felkérte: ne a szavait, hanem a tetteit figyeljék. Erre azonban várni kell néhány hónapot. Szerintem ezekben a napokban Orbán hideg fejjel megpróbálja átgondolni, hogy milyen stratégiát válasszon a győztes önkormányzatokkal szemben. Szerintem szelektív politikát fog alkalmazni.

Most sietve bejelentette, hogy a Tarlósnak ígért ezermilliárdot Karácsony számára is fenntartja.

A Tarlósnak ígért ezermilliárdot nehéz Karácsony győzelme után visszavenni, bár Orbán Viktor ezzel is fenyegetőzött, és a kampány jó része is erre épült. A konfliktus akkor kezdődik majd, ha el kell dönteni, hogy Csepel északi csücskében valóban megépüljön-e a 40 ezres atlétikai stadion, vagy sem. Ez ugyanis a választók akaratával szemben, lopakodó felkészülés lenne az olimpia megrendezésére. A kormányzati vállalat ugyanakkor csak a beígért kormányzati projektekre vonatkozik, és nem magára a támogatás összegére. Nem is szólva a Fidesz ilyenkor alkalmazott átláthatatlan közbeszerzési eljárásairól. Ha az ajándék lónak minden második fogát saját zsebre meg akarják tartani, az bizonyosan komoly konfliktust gerjeszt a kormány és a főváros között.

A szakértők is azt mondták, hogy minden idők legmocskosabb kampánya van mögöttünk, sorra kerültek elő a titkosszolgálati eszközökkel készült videók, hangfelvételek. Békeidőben pedig az állam ellenőrző szervei, a számvevőszék, az ügyészség, a rendőrség tartja szemmel az ellenzékét. Előfordulhat, hogy a következő választás előtt már mindent bevetnek?

Ez bizonyára be is következik majd, nem csupán előfordulhat. Már ma normál üzemmódban is szemmel tartják az ellenzéki politikusokat, ezért is kulcsfontosságú, hogy az önkormányzatokba kerülő képviselők, közszerelő, polgármesterek tiszták legyenek, és azok is maradjanak. A hatalom biztosan

kipécéz majd néhány embert, többen közülük számíthatnak visszautasíthatatlan ajánlatokra is. Ha esetleg elfogadnák, majd lebuknának, akkor néhány embert el is visznek közülük, és rajtuk keresztül próbálják besározni az egész ellenzékét. A legtöbben számíthatnak majd nemtelen támadásra is. Tehát létfontosságú, hogy a politika új szereplőit ne vádolhassák korrupcióval, ne legyenek zsarolhatók, mert az a teljes ellenzék hitelét rontaná. A másik vonalon pedig megpróbálják majd az önkormányzatokat ellehetetleníteni, hogy az alkalmatlanságot rájuk bizonyíthassák. Ilyen példa a 3-as metró felújítása, ami Tarlós presztízsét is alaposan megtépázta. Addig húzták-halasztották a korszerűsítést, amíg a saját polgármesterük tudomásul nem vette, hogy be kellett érnie – Orbán korrupt üzlete révén – az elavult, légkondíció nélküli belorusz szerelvényekkel. Ebbe az utáca Karácsony nem mehet be, mert az az út a bukáshoz vezet. Ugyanakkor a megalakuló önkormányzatok képesek lehetnek maguknak újabb médiafelületet teremteni, amelynek segítségével eljuthatnak saját választóikhoz. Ez lehetővé teheti, hogy a politikai konfliktusokat ne csak egyoldalúan, a kormánypropaganda oldaláról ismerjék meg a választók.

Az ellenzéki települések fejlődésének egyik forrása az uniós pénz, de ha jól értem, azt a kormány egy törvénnyel megpróbálja „lenyúlni”. Milyen gazdasági eszközei maradnak még az ellenzéki településeknek, hogy a kormányzati befolyástól függetlenségük magukat?

Néhány kerületi polgármester kezdeményezése példaadó lehet. Az el-

lenzéki önkormányzat pénzcspajait is el lehet majd zárni az illetéktelek elől. Leépíthetik azokat az állásokat, amelyek csak pénzkifizető helyek voltak. A parkolási rendszer bevételei is komoly tartalékot jelenthetnek, ha nem lopják el a pénzt. Elég jelentős az iparüzési adóból származó bevétel, amelyet más módokon is lehet növelni. Sorolhatnám a lehetőséget, de nem akarok tippet adni. A lényeg, hogy szerintem, ha nem is túlságosan nagy, de azért van mozgástér. A pénznél azonban fontosabb, hogy az új vezetés erkölcsi bázisa ne erodálódjon. Már csak azért se, mert ha a kormányzattal folytatott harcban a választóktól áldozatot kérnek, azt csak szilárd erkölcsi alapokon állva lehet elvárni.

Ön szerint a maffiaállam tudomásul veszi-e, hogy az ellenzék fölénybe kerül, esetleg le is győzi egy választáson?

Ez nyitott kérdés. Ha nem lennének az Európai Unióban belül, a magyar rendszerhez hasonló maffiaállamok – Oroszország, Azerbajdzsán és az egykori közép-ázsiai utódállamok – mintájára Orbán biztosan nem tűrné el. Igyekezne a politikai vereséget az állami kényszer és erőszak eszközeivel ellensúlyozni. Még ezernyi trükk elképzelhető, amit az állam bevethetne. Ilyen csel lehet az orosz recept szerint az ellenzéki képviselők levadászása. Ehhez segítség, hogy egy friss törvény szerint a képviselőjelölteket már nem illeti meg a mentelmi jog. Innen már csak egy lépés a putyini gyakorlat alkalmazása: kétharmados többséggel egy hétvége alatt megszavazhatnak egy törvényt, amely szerint aki ellen büntetőeljárás folyik, nem lehet

képviselőjelölt. A húzóneveket ilyen módszerrel ki is vonhatják a választási forgalomból. Sorolhatnám még a trükköket, ezeknek a lépéseknek van egy belső logikájuk, amelyről már tíz éve írok. Egyelőre azonban kétlem, hogy az unióban ezeket megmernék csinálni. De kormányzati igény talán már lenne rá.

Meg lehet egyáltalán szabadulni a maffiaállamtól?

Azért nehéz a kérdés, mert a liberális demokráciában a választás tétje az, hogy valamely politikai kormányra kerül vagy ellenzékbe. Még a lengyel autokratikus kísérletnek is csak ennyi a választási tétje. Ugyanis ha Jarosław Kaczyński elvesztette volna a választást, akkor pártjával, a Jog és Igazságossággal (PiS) ellenzékben lenne. De nem börtönben. Amikor a maffiaállamról beszélünk, akkor nyilvánvaló, hogy a kriminalitás nem pusztán devianciája a rendszernek, hanem a rendszert alkotó, konstituáló tényező. Erre épül a rendszer, ami számukra azt is jelenti egyben, hogy a választás nyomán a teljhatalomból börtönbe kerülnek-e, vagy sem. Ha a kelet-európai autokratikus rendszereket vizsgáljuk, akkor azt tapasztaljuk, hogy Macedóniából Gruevszki, a Moldovai Köztársaságból Plahotniuk, Ukrajnából Janukovics elmenekült,

mert a korrupt magatartásuk miatt a hazájukban hatályos törvények alapján mindegyiküknek börtönben lenne a helye.

Ez lenne az eredménye, pontosabban a következménye a maffiaállam megbuktatásának?

A helyzet azért bonyolult, mert nem kiszámítható, hogy mi történik akkor, ha a jelenlegi ellenzék nem szerez kétharmados többséget. Hiszen akkor a politikai rendszer számos intézménye – mint például az ügyészség, a költségvetési tanács, az alkotmánybíróság – továbbra is a maffiaállamot szolgálná. 1990-ben a pártállami rendszert tárgyalásos alapon le lehetett váltani egy folyamatosan retiráló MSZMP-vel, miközben a jogfolytonosság fennmaradt. De az már erősen kétséges, hogy a maffiaállam a jogfolytonosság bázisán lebontható-e. Hivatali idejük alatt ugyanis, hogy bebetonozzák magukat, olyan hatalomkoncentrációt, kontrollálhatatlanságot és a kulcspozíciók sokaságában olyan elmozdíthatatlanságot teremtettek, amely még az általuk elfogadott alaptörvény szellemének is teljesen ellentmond. Nem tudhatjuk, hogy ha az ellenzék megnyeri a következő parlamenti választást, akkor az erőszak és a káoszteremtés milyen fokozataira számíthatunk.